

Wydział Nauk o Zdrowiu w Katowicach
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
School of Health Sciences in Katowice
Medical University of Silesia, Katowice, Poland

GRAŻYNA FRANEK, MARIOLA BARTUSEK,
MARIOLA CZAJKOWSKA, IWONA GAŁĄZKA, BEATA PODSIADŁO

***Subiektywna ocena stanu zdrowia pielęgniarek i położnych
w aspekcie obciążenia czynnikami psychicznymi
na stanowisku pracy***

**Subjective health status appraisal of nurses and midwives
as being overloaded by psychical factors at the workplace**

Słowa kluczowe: ocena stanu zdrowia, stan zdrowia pielęgniarek i położnych, czynniki obciążające, czynniki psychiczne

Key words: health status appraisal, health status of nurses and midwives, overloading factors, psychical factors

WSTĘP

Pielęgniarki i położne przez dziesiątki lat pracowały w warunkach szkodliwych, przy współdziałaniu licznych czynników obciążających na stanowisku pracy. Istniejące na stanowiskach pracy obciążenia określane są miarą zaangażowania pielęgniarki lub położnej w wykonywaną pracę lub stopniem /liczbą występujących skutków tego zaangażowania. Tym samym w literaturze pojawiają się definicje grup czynników obciążających pielęgniarkę. Wskazuje się tu na materialne warunki pracy (zasoby ludzkie, organizacja czasu pracy, praca zmianowa oraz fizyczne czynniki środowiskowe jak min. temperatura, wilgotność i ruch powietrza, natężenie hałasu, oświetlenie, promieniowanie jonizujące, materiał biologiczny). Innym czynnikiem

jest rodzaj i intensywność wykonywanej pracy, specyfika zadań, relacje interpersonalne, klimat i kultura organizacyjna czy możliwość lub brak kariery zawodowej [1, s.110-111]. Klimat organizacyjny tak bardzo istotny w życiu każdej organizacji w myśl literatury to nic innego jak element kultury organizacyjnej, mającej istotny wpływ na stan psychiczny pracownika. Są jednak elementy definicji, które w wyraźny sposób oddzielają owe terminy od siebie. Z punktu widzenia obciążenia pielęgniarek i położnych na stanowisku pracy indywidualna motywacja, dobra organizacja pracy, a co za tym idzie efektywność pracy, mają istotny wpływ na poprawę stanu psychicznego pielęgniarek i położnych. Tu bowiem kultura organizacji, rozumiana min. jako zbiór wartości, norm i przekonań, ma istotny wpływ na wykonywanie obydwu zawodów. Kluczowe jest oddziaływanie na postępowanie ludzi, ich wzajemne relacje, a także i zaangażowanie na rzecz organizacji. [2,71-71]. Biorąc pod uwagę szeroki wachlarz czynników obciążających na stanowisku pracy, wśród przyczyn mających istotny wpływ na stan zdrowia psychicznego pielęgniarek i położnych ma dużą odpowiedzialność zawodowa. Pielęgniarki i położne z prawnego punktu widzenia muszą wykonywać wiele czynności oraz uczestniczyć w specjalistycznych procedurach medycznych, których wykonanie wiąże się z ryzykiem zagrożenia zdrowia i życia pacjentów. To ogromna odpowiedzialność zarówno w kwestii podejmowania samodzielnych decyzji, jak i wykonywania zadań. Tu pielęgniarka i położna niejednokrotnie samodzielnie musi zdecydować o podejmowanych dla ratowania życia i zdrowia pacjentów czynnościach. Ale ta odpowiedzialność potęgowana jest również małą liczbą zatrudnionych pielęgniarek i położnych w ogóle, wykonywaniem pracy w wielu miejscach, a co za tym idzie mogącym temu towarzyszyć uporczywemu zmęczeniu fizycznemu.

Dużym czynnikiem obciążającym jest też już sama grupa podopiecznych i pacjentów. O ile w toku pracy z osobami chorymi przewlekle pielęgniarka może mieć minimalny komfort pracy polegający na możliwości podejmowania decyzji po dokonaniu szczegółowej analizy dokumentacji, przeprowadzenia wywiadu z pacjentem i jego rodziną, z uwzględnieniem pełnej świadomości pacjenta komunikującego swoje potrzeby na bieżąco, o tyle sytuacja ta zmienia się w przypadku osób z chorobami psychicznymi, małymi dziećmi czy w przypadkach ratowania życia. Dla pielęgniarek i położnych to tylko wybrane zdarzenia w toku pracy zawodowej podczas których doskonała koncentracja, profesjonalna wiedza oraz nieocenione doświadczenie zawodowe pomagają im radzić sobie z narastającym stresem.

Wiele spośród tych czynników przyczynić się może do występowania schorzeń, w tym chorób zawodowych. To między innymi substancje chemiczne, czynniki fizyczne, biologiczne [1, s.112-113].

Nie bez znaczenia jest praca zmianowa oraz stres wynikający z tej pracy [1, s.118-125]

Z czasem nowoczesna technologia wyparła sprzęt wpływający niekorzystnie na stan naszego zdrowia. Niestety, praca przez lata w warunkach z dużym obciążeniem czynnikami szkodliwymi, miała istotny wpływ na stan zdrowia pielęgniarek i położnych. Ich subiektywna ocena stanu zdrowia jest łączona nierozdzielnie w dotychczasowymi warunkami pracy.

*Grażyna Franek, Mariola Bartusek, Mariola Czajkowska, Iwona Gałazka,
Beata Podsiadło*

Subiektywna ocena stanu zdrowia pielęgniarek i położnych w aspekcie obciążenia
czynnikami psychicznymi na stanowisku pracy

MATERIAŁ I METODA

Badanie ankietowe przeprowadzono wśród 379 pielęgniarek i położnych zatrudnionych w placówkach sektora ochrony zdrowia na terenie woj. śląskiego. Respondentki odpowiadały na pytania weryfikujące wiedzę oraz wskazujące na związek przyczynowo- skutkowy w zakresie warunków pracy i związanych z nim wpływem warunków pracy na stan zdrowia. Tym samym pozyskano interesujące wyniki, których wykorzystanie w przyszłości w praktyce zmniejszy ryzyko zachorowania pielęgniarek i położnych z przyczyn ewentualnie występujących na stanowisku pracy. Na niektóre z pytań respondenci nie odpowiadali w ogóle, część pytań pozwalała na udzielenie kilkukrotnej odpowiedzi.

Głównym celem przeprowadzonych badań było poznanie stanu wiedzy pielęgniarek i położnych na temat czynników szkodliwych występujących na stanowisku pracy, z uwzględnieniem ich subiektywnej opinii w zakresie wpływu wymienionych czynników na ich stan zdrowia.

WYNIKI BADAŃ

Badanie przeprowadzono wśród 379 pielęgniarek i położnych.

Tabela 1. Opis badanej grupy

	n	%
Płeć:		
Kobiety	379	100,0
Mężczyźni	0	0
Wiek:		
20-30 lat	40	10,6
31-40 lat	203	53,9
41-50 lat	116	30,8
powyżej 51 lat	18	4,8
Wykształcenie:		
Liceum medyczne	242	63,9
Studium medyczne	50	13,2
Wyższe pielęgniarskie	57	15,0
Wyższe inne	30	7,9
Zawód:		
Pielęgniarka	343	90,5
Położna	30	7,9
Brak odpowiedzi	6	1,6
Miejsce pracy:		
Poradnia	40	10,6
Klinika / Szpital	319	84,2
Hospicjum	2	0,5
Dom Pomocy Społecznej	3	0,8
Nie pracuję	2	0,5

	n	%
Inne	10	2,6
Brak odpowiedzi	3	0,8
Staż pracy:		
<5 lat	24	6,3
6-10 lat	63	16,6
11-15 lat	82	21,6
16 i więcej	208	54,9
brak odpowiedzi	2	0,5
Stanowisko pracy:		
Odcinkowa	275	72,6
Koordynująca	12	3,2
Oddziałowa	21	5,5
Przełożona	0	0,0
Naczelna	1	0,3
Inne	64	16,9
Brak odpowiedzi	6	1,6

100% badanej grupy to kobiety. Wśród ankietowanych najliczniejszą grupę stanowią kobiety w wieku 31-40 lat tj. 53,9% oraz w wieku 41-50 lat tj. 30,8%.

W badanej grupie przeważająca jest liczba pielęgniarek, które ukończyły liceum medyczne 63,9%. Ze względu na miejsce pracy, najliczniejsza grupa badanych to pielęgniarki zatrudnione w szpitalach i poradniach, przy czym przeważają oddziały szpitalne 84,2%, przy poradniach stanowiących 10,6%. Największą grupę respondentów stanowiły pielęgniarki i położne odcinkowe, tj. 72,6%. Kadra kierownicza w osobach przełożonych i naczelnych stanowi 0,3% wraz z oddziałowymi - 5,8% respondentów.

Tabela 2. Czynniki najbardziej obciążające pielęgniarkę i położną na stanowisku pracy

Czynniki	n	%
Mikroklimat	89	23,9
Czynniki fizyczne	96	25,7
Czynniki biologiczne	146	39,1
Czynniki chemiczne	143	38,3
Czynniki psychiczne	180	48,3
Czynniki techniczne	45	12,1
Czynniki organizacyjne	166	44,5
Czynniki materialne	93	24,9
Wymuszona pozycja ciała	115	30,8
Nieprawidłowe nawyki	15	4,0
Inne	24	6,4
Nie wiem	3	0,8

Wśród czynników najbardziej obciążających respondentów przeważają czynniki psychiczne - 48,3%, organizacyjne - 44,5% oraz biologiczne - 39,1%. W dalszej kolejności zdaniem pielęgniarek i położnych w pracy są znacznie obciążone czynnikami

Grażyna Franek, Mariola Bartusek, Mariola Czajkowska, Iwona Gałzka,
Beata Podsiadło

Subiektywna ocena stanu zdrowia pielęgniarek i położnych w aspekcie obciążenia
czynnikami psychicznymi na stanowisku pracy

chemicznymi 38,3%, wymuszoną pozycją ciała 30,8% oraz czynnikami fizycznymi 25,7%.

Najmniejsze obciążenie powodowane jest zdaniem ankietowanych nieprawidłowymi nawykami w pracy 4,0%.

Tabela 3. Wpływ zmęczenia psychicznego na pracę pielęgniarki i położnej

	N	%
Czy odczuwa Pani zmęczenie psychiczne ?		
a) tak, bardzo często	200	54,3
b) tak, ale rzadko	157	42,2
c) nie odczuwam	13	3,5
Czym przejawia się u pani zmęczenie psychiczne ?		
a) nadwrażliwością	137	36,1
b) stan podenerwowania	204	53,8
c) konfliktami z otoczeniem	230	60,7
d) stanami lękowymi	18	4,7
e) depresją	26	6,9
f) objawami ze strony układu oddechowego/ np. dusznością	44	11,6
g) objawami ze strony układu krążenia / np. podwyższone ciśnienie krwi	16	4,2
h) objawami ze strony układu pokarmowego / np. nudności, wymioty, nadmierne łaknienie	63	16,6
i) innymi objawami	32	8,4
Co u pani stanowi najczęstszą przyczynę zmęczenia psychicznego ?		
a) warunki środowiskowe	89	23,5
b) świadomość pracy z człowiekiem chorym, cierpiącym	57	15,0
c) praca z dzieckiem chorym, cierpiącym	34	8,9
d) praca z chorym umierającym	58	15,3
e) opieka nad pacjentem chorym psychicznie	77	20,3
f) duża odpowiedzialność	214	56,6
g) ryzyko zagrożenia zdrowia	84	22,2
h) konflikty	64	16,9
i) monotonia pracy	27	7,1
j) duże tempo pracy	160	42,2
k) inna przyczyna	0	0,0

Wśród respondentów 54,3% wskazało na bardzo częste odczuwanie zmęczenia psychicznego. Wśród osób ankietowanych duża grupa również nie podziela tego zdania, uznając za rzadkie zmęczenie psychiczne 42,2%, 3,5% ankietowanych nie odczuwa zmęczenia psychicznego.

Zmęczenie psychiczne zdaniem osób badanych przejawia się najczęściej konfliktami z otoczeniem 60,7%, stanami podenerwowania 53,8% oraz ogólną nadwrażliwością 36,1% badanych. Respondenci zwracają również uwagę na pojawianie się objawów układowych: objawy ze strony układu pokarmowego u 16,6% ankietowanych, układu oddechowego u 11,6% oraz układu krążenia u 4,2%.

Wśród przyczyn zmęczenia psychicznego na pierwszy plan wysuwa się duża odpowiedzialność zawodowa pielęgniarek i położnych 56,6%, warunki środowiskowe 23,5% ankietowanych oraz ryzyko zagrożenia zdrowia i życia pacjentów 22,2%.

Dużym czynnikiem obciążającym dla 15,3% ankietowanych jest praca z chorym umierającym, a dla 15% respondentów - praca z chorym psychicznie. Dla najmniejszej grupy respondentów 7,1% przyczyną największego obciążenia psychicznego jest monotonia pracy.

PODSUMOWANIE

W przeprowadzonym badaniu udział wzięły wyłącznie kobiety. Wśród ankietowanych zdecydowana większość respondentów to osoby w wieku od 31-40 lat tj. 53,9% oraz w wieku 41-50 lat tj. 30,8% co stanowi łącznie 84,7% badanych.

W badaniu uczestniczyły w zdecydowanej większości pielęgniarki i położne zatrudnione w podmiotach działalności leczniczej w placówkach szpitalnych w 84,2%. Na uwagę zasługuje fakt, iż respondentki to w głównej mierze pielęgniarki i położne odcinkowe, czyli najbardziej zaangażowane w realizację świadczeń bezpośrednio u pacjenta i stanowią grupę 72,6%. Kadra kierownicza w osobach przełożonych i naczelnych stanowi zaledwie 0,3% wraz z oddziałowymi 5,8% respondentów.

Respondenci wskazują na liczne czynniki obciążające je na stanowisku pracy. Do najbardziej obciążających respondentów czynników należą: czynniki psychiczne 48,3%, organizacyjne 44,5% oraz biologiczne 39,1%. Respondenci mówią też o czynnikach chemicznych 38,3%, wymuszonej pozycji ciała 30,8% oraz czynnikach fizycznych 25,7%.

Najmniejsze obciążenie powodowane jest zdaniem ankietowanych nieprawidłowymi nawykami w pracy 4,0%.

Większość, bo 54,3% respondentów wskazało na bardzo częste odczuwanie zmęczenia psychicznego. Nie mniej znacząca jest też postawa 42,2% respondentów, którzy mówią o rzadkim zmęczeniu psychicznym. Wszyscy jednak biorą udział w tej części badania, która wskazuje na objawy zmęczenia psychicznego, jak i wymienia ich przyczynę. Tylko 3,5% ankietowanych nie odczuwa zmęczenia psychicznego.

W opinii respondentów zmęczenie psychiczne objawia się najczęściej konfliktami z otoczeniem 60,7%, stanami podenerwowania 53,8% oraz ogólną nadwrażliwością 36,1% badanych. Na uwagę zasługuje również fakt, iż pielęgniarki i położne wskazują na występowanie objawów układowych, które identyfikują ze zmęceniem psychicznym, a mianowicie: objawy ze strony układu pokarmowego u 16,6% ankietowanych, układu oddechowego u 11,6% oraz układu krążenia u 4,2%.

Duże znaczenie ma identyfikacja przyczyn występującego zmęczenia psychicznego. Wśród przyczyn zmęczenia psychicznego pielęgniarki i położne na pierwszy plan wysuwają dużą odpowiedzialność zawodową pielęgniarek i położnych 56,6%,

*Grażyna Franek, Mariola Bartusek, Mariola Czajkowska, Iwona Gałzka,
Beata Podsiadło*

Subiektywna ocena stanu zdrowia pielęgniarek i położnych w aspekcie obciążenia czynnikami psychicznymi na stanowisku pracy

---

warunki środowiskowe 23,5% ankietowanych oraz ryzyko zagrożenia zdrowia i życia pacjentów 22,2%.

Znacznym obciążeniem dla 15,3% ankietowanych jest praca z chorym umierającym, a dla 15% respondentów - praca z chorym psychicznie. Dla najmniejszej grupy respondentów 7,1% przyczyną największego obciążenia psychicznego jest monotonia pracy.

WNIOSKI

1. Pielęgniarki i położne bardzo dobrze identyfikują czynniki obciążające je na stanowisku pracy. Znajomość zarówno warunków pracy, czynników szkodliwych oraz umiejętność wskazania przyczyn występujących dolegliwości pozwoli w przyszłości na ochronę zdrowia pielęgniarek i położnych.
2. Wśród czynników obciążających na stanowisku pracy pielęgniarki i położnej na pierwszy plan wysuwają się czynniki psychiczne. To bardzo niepokojące zjawisko mogące skutkować zespołem wypalenia zawodowego pielęgniarek i położnych.
3. Wśród skutków zdrowotnych wiązanych przez pielęgniarki i położne z wykonywaną pracą zawodową znajdują się zarówno objawy pojedyncze, jak i objawy układowe. Wskazane byłoby przeprowadzenie wśród większej grupy pielęgniarek i położnych szczegółowych badań, których wynikiem byłoby omówienie tematu w zakresie wszystkich czynników obciążających na stanowisku pracy, mogących wystąpić skutków zdrowotnych oraz ustalenia przyczyn ich występowania.
4. Przyczyną najczęściej pojawiających się skutków obciążenia psychicznego jest ogromna odpowiedzialność zawodowa pielęgniarek i położnych. Wskazanie jako jednej z ważniejszych przyczyn zmęczenia psychicznego odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych świadczy o wysokiej wiedzy i świadomości zawodowej z konsekwencji podejmowanych decyzji i działań.

DYSKUSJA

Praca pielęgniarki i położnej odbywa się w specyficznych warunkach, w których wysoki poziom wiedzy personelu ma bezpośredni wpływ na zastosowaną ochronę zdrowia. W zależności od miejsca zatrudnienia, zajmowanego stanowiska oraz zakresu wykonywanych obowiązków zarówno czynniki obciążające, jak i skutki zdrowotne mogą znacznie się różnić.

Obciążenie psychiczne wskazywane jest często w pracy pielęgniarki kierownika. Wykonane w tym zakresie badania wskazują wyraźnie, iż klimat organizacyjny i stres, ma zdecydowany wpływ na stan zdrowia, a dobra atmosfera pracy mają istotny wpływ na radzenie sobie ze stresem [2, s.69-81].

Warto podkreślić, iż ogromne znaczenie będzie tu miała wiedza w zakresie czynników mogących obciążać pracownika na stanowisku pracy. Biorąc pod uwagę intensywny udział pielęgniarek i położnych w kształceniu podyplomowym oraz wynikającymi z tego tytułu wzrastającymi kwalifikacjami, umiejętnościami i kompetencjami,

poziom wiedzy i świadomości będzie wzrastał, chociaż narażenie na stres również. Niekwestionowane, wymieniane tu czynniki obciążające na stanowisku pracy, nie są jednak jedynymi. Wiele z nich zostało pominiętych, co sugerować może, iż zaczynają być postrzegane jako mogące występować, a co gorsza, by nie zostały zaakceptowane przez środowisko.

Klukow powołuje się min. na prace Kolba mowi, iż klimat organizacyjny postrzegany jest przez samego pracownika jako proces interakcji między pracownikiem a organizacją [2,s.73]. Sugerować to może akceptację do zachowań, które nie są tu wyizolowane jako czynniki obciążające. Warto byłoby rozszerzyć zakres badań o wymiary takie jak konformizm, rozumiany jako miara ograniczeń istniejących w organizacji, a mających min. wpływ na samodzielność ich pracy, wymagania określone jako realizację ambicji zawodowych czy tak ważne dla całego społeczeństwa wartości jak komunikacja, poczucie bezpieczeństwa lub poparcie dla podejmowanych działań pracownika. [2,s.73-74]

W związku z tym, że pielęgniarki i położne bardzo dobrze identyfikują czynniki obciążające je na stanowisku pracy istnieje duże prawdopodobieństwo w przyszłości jako pozytywnego efektu posiadanej wiedzy w tym zakresie uzyskania korzystnych zmian w ujęciu ochrony stanu zdrowia.

Stanowisko pracy pielęgniarskiej to połączenie przedmiotu pracy, jego wyposażenia, określenie metod pracy oraz obsługi stanowiska pracy [3,s.91].

Wśród czynników ryzyka chorobowego pojawiają się między innymi zagrożenia środowiskowe, stres, hałas i powietrze. Część z nich może występować również właśnie wśród zagrożeń zawodowych. Wynikiem zależności czynników ryzyka zdrowotnego i warunków pracy są przedwczesne zachorowania, ale i zgony. To zarówno zawały serca, jak i zaburzenia psychiczne, zakażenia, zatrucia czy otyłość lub nowotwory. Szeroki wachlarz jednostek chorobowych istniejących w powiązaniu z czynnikami obciążającymi jest ogromnym wyzwaniem dla badań w zakresie zdrowia publicznego. Istnieje również ścisła zależność pomiędzy wykształceniem oraz pozycją zdrowia w hierarchii wartości człowieka [4,s.77-82].

Z przeprowadzonego badania wynika, iż pielęgniarki i położne potrafią również wskazać niepokojące objawy, które ich zdaniem są nierozzerwalnie związane z wykonywaną pracą. Ważne też, by przyczyny występujących dolegliwości były niwelowane, a objawy chorobowe sukcesywnie leczone.

Najbardziej obciążające na stanowisku pracy pielęgniarek i położnych są czynniki psychiczne. To bardzo niepokojące zjawisko mogące skutkować w przyszłości zespołem wypalenia zawodowego u pielęgniarek i położnych. Wyniki wielu przeprowadzonych w Polsce badań naukowych wskazują na istnienie dużego ryzyka występowania u pielęgniarek i położnych właśnie zespołu wypalenia zawodowego. Występowanie objawów skłania do myślenia o konieczności podjęcia zmian legislacyjnych w zakresie poprawy warunków pracy pielęgniarek i położnych, podjęcia działań zmierzających do poratowania zdrowia oraz skrócenia czasu pracy.

Biorąc pod uwagę również niekwestionowane obciążenie fizyczne oraz organizacyjne, związane bezpośrednio ze zmniejszającą się liczbą pielęgniarek i położnych w ogóle, pracą w zmniejszonym do minimum składzie z podejmowaniem nadmiernej

liczby obowiązków w kilku miejscach pracy, nie będących wprawdzie przedmiotem przeprowadzonego badania, ale uznanych przez wielu badaczy, podejmowanie działań zmierzających do przyznania urlopu zdrowotnego, uznania chorób związanych z wykonywaniem zawodu pielęgniarek i położnych, wydają się konieczne.

Istotne jest również znaczenie posiadanej przez pielęgniarki i położnej wiedzy. Posiadanie aktualnej wiedzy w zakresie wykonywanego zawodu ma bezpośredni wpływ na zwiększającą się odpowiedzialność zawodową.

Pozyskanie informacji od pielęgniarek i położnych wskazuje na ogromne zapotrzebowanie na rozszerzenie badań. A efektem winno być również zwrócenie szczególnej uwagi na rolę badań profilaktycznych pozwalających na wczesne wykrycie wielu schorzeń [4,s. 118].

Pielęgniarki i położne są bardzo obciążone pracą zawodową, to powoduje, iż nie zwracają często uwagi na objawy chorobowe, które mogą sugerować poważne zaburzenia stanu zdrowia. Dlatego warto pochylić się szerzej nad tematem, rozszerzyć badania i zadbać o to, by pielęgniarki i położne w zdrowiu mogły pracować dla drugiego człowieka.

PIŚMIENNICTWO

1. Gawel G. Obciążenia na pielęgniarskich stanowiskach pracy [w] Podstawy organizacji pracy pielęgniarskiej. Pod. red. Ksykiewicz Dorota A., Wyd. PZWL, s.110-117
2. Klukow J. i wsp. [w:] Pielęgniarstwo w systemie opieki zdrowotnej. Pielęgniarstwo: prawo-praktyka-etyka. Pod red. G. Rogali-Pawelczyk i wsp. Wyd. NIPIP Warszawa 2013, s.69-81
3. Ksykiewicz – Dorota A. Zasady organizowania pielęgniarskich stanowisk pracy [w] Podstawy organizacji pracy pielęgniarskiej. Pod. red. Ksykiewicz Dorota A., Wyd. PZWL, s.91-93
4. Wojtczak A.: Zdrowie publiczne wyzwaniem dla systemów zdrowia XXI wieku. Wyd. Lek. PZWL 2009, s.77-82, 118.

STRESZCZENIE

Przedstawiona praca stanowi wynik badania ankietowego przeprowadzonego wśród pielęgniarek i położnych w zakresie kompatybilności wiedzy posiadanej na temat wybranych czynników obciążających na stanowisku pracy z pojawiającymi się u pielęgniarek i położnych dolegliwościami. Uzyskane wyniki badania wskazują na bardzo dobrą wiedzę pielęgniarek i położnych w tym zakresie, a jednocześnie na subiektywną ocenę stanu zdrowia. To jedna z najtrudniejszych umiejętności. Ustalone wnioski wskazują na konieczność przeprowadzenia badania w większej grupie respondentów z naciskiem na uwzględnienie kryterium miejsca pracy i występujących objawów chorobowych.

ABSTRACT

Introduced work is the result of the survey, conducted among nurses and midwives in order to establish level of compatibility of their knowledge of chosen factors overloading on the workplace with appearing (among nurses and midwives) complaints and ailments. Results of this survey point at definitive nurses and midwives' knowledge at those field and at the subjective health status appraisal. This is one of the most difficult skills. Those results points at the necessity of carrying out a survey in the group of respondents including workplace parameter and appearing signs of disorder.

Artykuł zawiera 20967 znaków ze spacjami